

14.02.2013

Valtiovarainministeriö

Viite Valtiovarainministeriön lausuntopyyntö 22.11.2012 (VM162:00/2011)

Lausuntopyyntö kuntarakennelakiluonnoksesta

Valtiovarainministeriö on pyytänyt viitekohdassa mainitussa kirjeessään jakelussa mainituilta tahoilta lausuntoa kuntarakennelakiluonnoksesta.

Lounais-Suomen aluehallintovirasto toteaa lausunnossaan yleisesti sekä esitettyjen kysymysten osalta seuraavaa.

Kuntien toimintaympäristö on jatkuvassa muutoksessa. Väestökehityksen ja -rakenteen muutokset ovat aiheuttaneet alueellisia ja kuntakohtaisia eroja palvelujen kysynnässä. Kuntatalouden ongelmat ovat kohdanneet yhä useampia kuntia. Harkinanvaraista valtionosuuden korotusta hakeneiden kuntien määrä on lisääntynyt, esim. Lounais-Suomessa korotusta haki joka toinen satakuntalainen kunta vuonna 2012. Lomautusten tarve on ollut kasvussa. Yritystoimintojen alasajot ovat aiheuttaneet Salon tapaan kunnissa mittavia talouskriisejä.

Kuntien tulopohjan heikkeneminen ja äkillinen pettäminen ovat vaikuttaneet palveluvarmuuteen, palvelujen saatavuuteen sekä laatuun ja jopa kykyyn vastata lakisääteisistä velvoitteista. Ongelmia on ollut myös peruspalvelujen henkilöstön riittävydessä ja pätevän henkilöstön saatavuudessa. Tuloksena ovat olleet kasvavat alueelliset ja kuntakohtaiset erot palvelujen saatavuudessa. Nämä haasteet ovat näkyneet aluehallintovirastossa lisääntyneinä ohjaus- ja valvontatehtävinä sekä kanteluina.

Edellä kuvatun perusteella Lounais-Suomen aluehallintovirasto toteaa, että kuntarakennemuutos on välttämätön. Kuntien taluspohjan vakauttamiseen ei ole realistisesti arvioiden käytettävissä monia tehokkaita keinoja. Kuntarakennetta täytyy kehittää kuntalaisten työssäkäyntiä, tarvittavia palveluja ja valinnanvapautta sekä alueellisia kehityshaasteita ajatellen. Näin voidaan varmistaa peruspalvelujen yhdenvertainen saatavuus maan eri alueilla ja niiden sisällä.

Kuntarakenneuudistuksen tavoitteet ovat perusteltuja. Rakennelain keskeiset säännökset edistävät vahvoille peruskunnille asetettuja tavoitteita.

Kunnan selvitysvelvollisuus on määritelty lakiluonnoksessa selkeästi. Laki velvoittaa kunnat arvioimaan selvitysvelvollisuutensa suhteessa selvityisperusteisiin, jotka ovat tasapuoliset perustuen oleellisiin kriteereihin väestöpohjasta, työpaikkaomavaraisuudesta tai työssäkäynnistä, yhdyskuntarakenneperusteesta sekä talousperusteesta. Selvitysalueita koskevan poikkeamisen perusteet on määritelty johdonmukaisesti.

Aluehallintovirastolla ei ole huomautettavaa kuntien selvitysvelvollisuuden sisältöön eikä valtioneuvoston toimivaltaan päättää kuntajaon muuttamisesta. Yhdistymisavustusten ehdot ja määrä ovat yhdistymisiin kannustavia.

Lakiesitykseen kirjatut määräajat yhdistymisselvityskumppaneista 30.9.2013 mennessä, kuntien yhdistymisesityksistä 1.4.2014 mennessä sekä yhdistymisten voimaan tulosta viimeistään vuonna 2017 ovat kunnille hyvin haasteellisia. Kuntarakenneuudistuksessa olisi kuitenkin päästävä etenemään ripeästi, jotta sosiaali- ja terveydenhuollon rakenneuudistuksessa pystytään edistymään rationaalisesti. Kunnilla on kuntajakoselvitysten tekemiseen rutiinia, mikä osaltaan parantaa edellytyksiä tarvittaessa nopeallekin valmistelulle. Rakennetyö vie aikansa, mutta päätöksenteossa tarvitaan rohkeutta. Uudistusten hallittuun toimeenpanoon tulee kiinnittää erityistä huomiota.

Kuntalaisen kannalta on olennaista, että hän saa palvelunsa todettua tarvetta vastaavasti ja oikea-aikaisesti. Palvelujen organisointitavat ja sitä tukevat hallinnolliset rakenteet eivät saa heikentää saumatonta palvelun tai hoidon toteutumista.

Selkeä, tehokas ja toimiva sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenne edellyttää pohjaksi vahvan kuntarakenteen. Kuntarakenneuudistuksen toimeenpanossa tulee purkaa päällekkäiset hallinnolliset rakenteet ja keskeisten peruspalvelujen organisoinnissa toimialueiltaan ja tehtävärajoiltaan toisistaan poikkeavat ratkaisut. Uudessa kuntarakenteessa tulee varmistaa sosiaali- ja terveydenhuollon kytkentä muiden hallinnonalojen asioihin kaavoituksesta koko palvelukirjoon.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien turvaaminen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennetta koskevien linjausten mukaisesti on kuntarakenneuudistuksen olennaisimpia kysymyksiä. Hallitusohjelman sekä sosiaali- ja terveystoiministeriryhmän linjauksen (15.11.2012) mukaisen uudistuksen palvelutavoite voi täytyä vain riittävän laajalla väestöpohjalla.

Linjausten mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämis- ja rahoitusvastuu on kunnilla. Järjestämisessä vaihtoehtoina ovat vahva kunta tai toissijaisesti sosiaali- ja terveydenhuoltoalue.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriryhmä on linjannut (13.12.2012), että jos kunnan väestö on vähintään noin 20 000 asukasta ja sillä on muutenkin riittävä kantokyky, kunnalla on mahdollisuus järjestää joitakin palveluja itse. Tällöin muiden sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuus on turvattava kuulumalla sosiaali- ja terveydenhuoltoalueeseen. Alle 20 000 asukkaan väestöpohjan omaavalla kunnalla ei ole itsenäistä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä, vaan sen tulee kuulua sosiaali- ja terveydenhuoltoalueeseen.

Sen sijaan, että kunnille voi muodostua erilaisia statuksia palvelujen järjestämismahdollisuuksissa, tavoitteeksi tulisi asettaa suoraan sellainen kunnan väestöpohjataso, jolla varmistetaan realistiset toiminnalliset edellytykset suoritettavien kunnalta edellyttävistä tehtävistä. Lähtökohdaksi tulee olla se, että kuntalaisille toteutuvat kunnissa ja sosiaali- ja terveydenhuoltoalueilla yhtäläiset palvelujen järjestämisen perusteet.

Palvelurakennetyöryhmän loppuraporttiin (11.1.2013) sisältyvien kriittisten arvioiden perusteella näyttäisi siltä, että laajan perustason eli sosiaalihuollon sekä perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon integroitujen palvelujen edellytyksinä tulisi olla suurempi kuin 50 000 – 100 000 asukkaan väestöpohja ottaen huomioon myös muut kantokykytekijät ja erityispiirteet.

Sosiaali- ja terveydenhuoltoalueiden määrittely edellyttää kuntarakenteen keskeisten ratkaisujen tekemistä. Näin ollen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuutos tukee kuntarakenteen muutosta.

Ylijohtaja

Kari Häkämies

Kehittämispäällikkö

Raija Hurskainen